

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
4 Septembrie st. v.
16 Septembrie st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 36.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Lucia.

(După Alfred de Musset.)

S cumpi prieteni, după mörte,
Pe mormântul meu plantați
Salcia, ce 'n umbră-i pôrtă
Jalea morților uitați!
Frunza-i palidă mi-e scumpă;
Ea va plânge cu amar;
Umbra ei va fi ușoră
Pe mormântu-mi solitar!

Intr'o sëră eram singuri, m'aseșasem lângă ea,
Plecând fruntea pe-ai mei umeri, mâna-i albă rătăcea
Pe clăvurul melancolic, și cu ochii 'n reverie,
Îngănă cu vocea-i dulce o plăcută melodie.
Nu eră de cât un murmur, ca mistericul suspin,
Ce s'aude când zefirul și cu frunzele se 'mbin;
Er plăcerile ascunse printr'o noapte 'ntristătoare,
Isbucnind din flori, din erburi, se 'ntreceau sene 'mpresore;
Arborii cu trunchiul verde și stejarii 'mbetrăniți.
Se 'nclinau plângend în umbră, ca și noi erau zdrobiți!
Treceam nopțile 'mpreună: ca or când și 'n acea sëră
Respiram parfumul dulce sub un cer de primăveră;
Vânturile erau mute, ne uitasem de dușmani,
Eram singuri, stam pe gânduri, aveam cinci-spre-dece ani.
Ficsam ochii spre Lucia, eră palidă, pferdută;
P'eru-i blond cu fire de-aur, brăzdă fruntea-i abătută!
Nici odată ochi mai lăngeși n'au lucit pe-un cer mai pur
Și nici n'au pëtruns mai liber prin poeticul azur.
Frumusețea-i răpitoare me făcea să n'am în lume,
De cât numai amintirea ce-a rëmas după-al seu nume.
O iubiam, dar ca pe-o soră, și în față-i când priviam,
Ochii-mi se 'nclinau ș-asupă-i sê-i ridic nu îndrăzniam.
Amëndoi stam în tăcere, mâna-mi atingea pe-a sa,
O priviam... eră frumoasă; însă inima-mi visă...
Și la fie-ce mișcare eu simțiam ce 'nriurire
Pot sê aib' asupra noastră visele de fericire:
Tinerețe și 'n privire, tinerețe și în piept!
Pe un cer cusut cu fluturi, Luna 'n haină azurie,
Aruncă pe trista-i frunte o privire arginție;
Er în cësul când natura și poeții se deștept,
Ea cântă!... Oh! Nici odată n'a cântat un glas mai pur,
Si nici n'a sunat mai dulce prin poeticul azur!

Armonie!... Armonie!... Fiecă scumpă a durerii,
Tu ce-adeșea în iubire porți balsamul mângăierii;
Tu ești limba cugetării, ești al inimei balsam!
Ah! De câte ori prin tine, gândurile ce purtam.
Nu aflau într'al ei cântec un răspuns de mângăere!
... Cine pôte îns' a dice: că 'n divinele-ți suspine,
Un copil născut din umbră, află singura-i plăcere?...
Tu, ești dulce ca și glasu-i; dar mai tristă decât mine!
Veți o singură privire, veți o lacrimă de-amor;
Însă restul e misterul nesciut de muritor!

Eram singuri, stam pe gânduri, ficsam ochii spre Lucia,
Al romanței sale echo vibră 'n golul depărtat...
Și pe frunte-i erau scrise gânduri mari ca vecinicia.
Er în piept ardea în flacări un dor sfânt, nestrămutat!
— Tu plângeai, copilă scumpă, și pe buza-ți tremurândă
Me lăsați sê scriu sărutul de pe gura mea arđendă.
Nu eră de cât durerea-ți ce primiă sărutul stins,
Și regretul ce remase într'o inimă 'ntristată.
Și precum zimbii în brațe-mi rece și discolorată,
Tot astfel după o lună în mormentu-ți ai descins!...
Mörtea ta a fost un zimbet dulce ca și vieța ta...
Ai sburat, te-ai dus la ceruri și eu nu te pot uită!

Sfânt mister, sub care dörme scumpa nevinovăție,
Cânturi, vise de iubire, glume, jocuri de copii;
Voi plăceri neînțelese, ce-aveți lumea 'mpërăție,
Öre. pe-ale căror aripi sburau talnici melodii.
Fericiri d'abiă simțite, spuneți, ce ați devenit?...
Dörmă pacea 'ntr'al teu suflet scump copil ce 'n altă lume
Ai plecat sê cauți odihna, ce 'ntre ömeni n'ai găsit!
O! Adio!... De-açi 'nainte nu mai am de cât un nume,
Singura mea mângăere și unicul meu amic.
Din trecuta fericire, nu mi-a mai rëmas nimic,
De cât numai suvenirea și speranța 'n Dumnezeu!...
... Astfel ea përi din lume, astfel am rëmas și eu...

S cumpi prieteni, după mörte.
Pe mormântul meu plantați
Salcia, ce 'n umbră-i pôrtă
Jalea morților uitați.
Frunza-i palidă mi-e scumpă;
Ea va plânge cu amar;
Umbra ei va fi ușoră
Pe mormântu-mi solitar!

Féta bancherului.

— Comedie în 3 acte, după LE DUC JOB. —

(Incheiere.)

BORUZESCU.

Uite, féta mea, căsătoria asta nu se mai poate face; Luncean are și el defecte: e mândru și ori cât l'am conjurat, el jură că nici odată nu se va căsători cu tine.

IULIA (cu sentiment).

De ce? me socote nedemnă de el?

BORUZESCU.

Nu, dară il sparie ideea de a primi cu tine și o zestre de 10,000 galbeni.

IULIA.

Și numai din cauza asta? Scii ce? voiu lăsa lui Ionel cei 10.000 galbeni, zestrea mea și cu ai lui 10,000, va face o sumă care se-i deschidă ușa lui Colinescu, și așa va lua pe Matilda.

BORUZESCU.

De sigur, însă...

IULIA.

Chiar îndată me duc să me arunc la picioarele tale și-l voi ruga să-mi dea voie să cedez zestrea mea lui Ionel...

BORUZESCU.

Cum! vorbești serios?

IULIA.

Ce? o să vezi de sunt eu o fetă „sprentară, care totă fericirea și-o pune în danțuri, în juvaere, în găteți și zorzóne”.

BORUZESCU.

O! nu, ești un ânger!

IULIA.

Voi să rămân sêracă, ca să plac lui Luncean.

BORUZESCU.

Dară gândesce: Luncean nu are aprópe nimica!

IULIA.

Posedând iubirea lui, ce-mi mai trebuie altă? Mai puțin avea bărbatul Lusei când s'a măritat, și etă are un copilăș și sunt fericiți. Mă-ta, unchiule, o să-mi fii nănașul, nu e așa?

BORUZESCU.

Mai incape întrebare?

IULIA.

Da, și Luisa imi va fi nașă.

BORUZESCU.

Unde ai puté găsi o nașă mai bună?

IULIA.

Ce bine dicea scrisórea ei: „Dacă bogații ar scîi cât perd nefiind săraci!”

BORUZESCU.

Vra să dică renunți la lume, la plăceri? Așă dar nu mai esti pentru *positiv*?

IULIA.

Ba da, sînt pentru adevêratul *positiv*; *positiv* este amorul, pozitivă e virtutea. Aide, aide, alerg. Dară mai înainte îmbrățișeză-me, unchiule iubite!

BORUZESCU (o îmbrățișeză).

De o mie de ori, fiica mea.

IULIA.

Ce nuntă! ce căsătorie frumósă! plâng de bucurie! Tocmai ca și Luisa. O să me întrec cu ea la fericire. (Saltând cu bucurie.) Ce fericită sînt! Ramtaplan! ramtaplan! ramtaplan! Uite, m'am și pus la un pas cu el... pas militar! Ramtaplan!

BORUZESCU.

Ânger de fetă.

IULIA.

Tată, tată! Alérgă chiamând și ajungând la ușa din

fund se întâlnește cu Luncean care intră precipitat cu capul gol și cu fața agitată. Ambii se opresc întâlnindu-se.) O! Luncean!

LUNCEAN.

Iulia!

IULIA.

Vai! ce rușine-mi este. (Plécă capul, își acoperă fața cu o mână și alérgă.)

Scena VII.

BORUZESCU. LUNCEAN.

LUNCEAN.

Domnule Boruzescu!

BORUZESCU.

Ce este? Ce ți s'a întâmplat?

LUNCEAN.

Domnul Grămădescu mi-a dîs așa... (cu mare anxietate.) „Iulia a vorbit, mi-a spus tot... poți să te duci să gătesci de nuntă”. Esplică-mi te rog ce vra să dică?

BORUZESCU.

Lucru lămurit. Scie tot și poți să te duci să faci pregătirile de nuntă.

LUNCEAN.

Dar ce nuntă?

BORUZESCU.

A ta.

LUNCEAN.

Cu cine?

BORUZESCU.

Cu mine.

LUNCEAN.

Tot cu glumele! Cu cine?

BORUZESCU.

Cu cine o să fie! Cu Iulia.

LUNCEAN.

Cu Iulia? Me iubesc?

BORUZESCU.

Așă se vede.

LUNCEAN.

Și domnul Grămădescu...

BORUZESCU.

Consimte. Aveam dreptate asigurându-te, că féta asta e bună.

LUNCEAN.

E un juvaer, este bunătatea personificată, e un ânger! (îmbrățișându-l.) Domnule Boruzescu!

BORUZESCU.

Dar nu scii ceva mai bun?

LUNCEAN.

Ce?

BORUZESCU.

Spunând eu Iuliei că tu nu vrei să te însori cu ea...

LUNCEAN.

Cum?

BORUZESCU.

Că nu vrei să te însori cu ea!

LUNCEAN.

Dar...

BORUZESCU.

E! apoi așa decă nu me lași să vorbesc, n'o să ne mai înțelegem nici odată.

LUNCEAN.

Dar de ce ai spus acésta?

BORUZESCU.

Pentru că ea posedând o avere mai mare ca a ta, m'am temut să nu fie acésta un obstacol...

LUNCEAN.

Adevêrat! uitam...

BORUZESCU.

Apoi de abia a audit așa vorbă și a fugit răpede de tată-seu.

LUNCEAN.

De ce?

BORUZESCU.

Ca să-i declare, că nu vré zestre și că o cedeză
lui Ionel.

LUNCEAN (il îmbrățișează cu vehemență).

E un vis óre? O! amice!

BORUZESCU.

Omule, mai incet, me înăduși! E sêracă ca tine
acum! Cum ai dorit așa este.

LUNCEAN.

Se sacrifică pentru mine! Dar pot eu primi sacri-
ficiul ei? Sânt impregiurări in vieță când și banul póte
da fericire.

BORUZESCU.

Nu te plânge pentru bani, căci cine scie la ce su-
mă se va fi urcat averea ta acuma?

LUNCEAN.

Pe ceea lume.

BORUZESCU.

Nu... Fără să scii, ai făcut cea mai bună afa-
cere din lume.

LUNCEAN.

Ce afacere?

BORUZESCU.

Ț-ai pus capitalul mai bine de cât in domeniale
ori fonciare, l'ai pus in mânilor unui bancher care nu
semănă lui Stomacopulo și carele plătesce dobândi ne-
calculabile.

LUNCEAN.

Nu te înțeleg.

BORUZESCU.

Acest bancher, care se numesce Dumneșeu, nu
plătesce polițele lui numai pe ceea lume, ci une-ori și
pe asta.

LUNCEAN.

Pentru Dumneșeu, ce vrei să spui?

~~BORUZESCU~~ (cu gravitate și sentiment.)

Cu câte-va zile înainte de a muri, nobilul june care
ți eră dator cu un serviciu...

LUNCEAN.

George Ibănescu?

BORUZESCU.

El aflase de mórtea tată-seu, mórte intêmplată in
Italia.

LUNCEAN.

Și ce?

BORUZESCU.

George nu avea cironomi naturali.

LUNCEAN.

Termină!

BORUZESCU.

Și ți-a legat tótă averea.

LUNCEAN.

O! Dómne!

BORUZESCU.

Sânt unul din esecutorii testamentari. Ieri mi-a
adus portărelul notificațiunea testamentului.

LUNCEAN.

„Deie Dumneșeu să-ți pot plătti într'o di*, imi dișe
el. N'a uitat! George! amicul meu! Scieam eu, că ești
capabil să faci ceea ce ai făcut. Dar de ce ai făcut a-
cêsta? (Plângend.) De ce n'ai fost mai generos?

BORUZESCU.

Am tăcut până acuma, pentru că eră necesar ca
Iulia să te iubescă sârac, ca să nu-ți remănă cuvânt
d'a te indoi de sinceritatea amorului ei. Ș-apoi Exce-
lentissima Sa Domnul Banu, care este cel mai mare lău-
dăros din lume, crede că fără dânsul nu se póte face
nimica; și mie-mi place grozav să vêd in giurul meu
câte-va sute de mii de galbeni rotunși și simțuiți, con-
damnați la impotență!

LUNCEAN.

Dar fie! acum să nu-i mai tãnuim acêsta feri-
cure... Bieta Iulie! Se cade să scie...

BORUZESCU.

Fricosule!

LUNCEAN.

Nu doresc nimica pentru mine. George scie acêș-
ta, el care din cer vede inima mea. Dar pentru ea...
ce vrei? Pentru ea ori cât de mult mi se pare puțin.
Ce fericire să-i pot dișe: dori-ai să am o mie de gal-
beni? Ecă aci doue, trei, patru, șese... Vină, o! vină
cu mine!

BORUZESCU.

Să mergem! (Se dirig spre fund.)

Scena VIII.

ACEIAȘI. IULIA. GRAMADESCU.

IULIA (vine cu tată-seu prin fund, trăgându-l de mână.)

Vină, tată, vină! Unchiul îți va spune că eu...

GRAMADESCU.

E, mai incet, mai incet!

IULIA (fără de a vedé pe Luncean.)

Nu me lasă să cedez zestrea mea lui Ionel.

GRAMADESCU (lui Boruzescu).

Vești ce intêmplare ciudată?

IULIA.

Dar decă eu nu voiu nici zestre, nici... (dă cu
ochii de Luncean și turburându-se) și nici Luncean nu o
vre... nu e așa?

LUNCEAN.

O nu!

BORUZESCU.

Fă pe gustul Iuliei.

GRAMADESCU.

Dar asta nu se póte. Frate-seu refusă și eu i
repet...

IULIA.

O să-l conving eu!

BORUZESCU (i vorbesce la urechie.)

Ascultă: spune i...

GRAMADESCU.

Dar ian vești ce încăpăținare!

LUNCEAN.

Nu poți face mai mare plăcere nici Iuliei, nici
mie...

GRAMADESCU.

Ci fugiți incolo, nebuni ce sânteiți!

IULIA (ride.)

Ha! ha! N'o să credă.

BORUZESCU.

Să încercăm.

IULIA.

Află, tată, că Luncean este fórte bogat.

GRAMADESCU.

Povești!

BORUZESCU (vorbind incet Iuliei.)

A moștenit...

IULIA.

Pentru că a moștenit tótă averea...

BORUZESCU.

Amicului seu...

IULIA.

Amicului seu George Ibănescu.

BORUZESCU.

Carele și el moștenise...

IULIA.

Pe fiul seu...

BORUZESCU.

Pe tatăl seu.

IULIA (incet cătră Boruzescu
Tot una face.

GRAMADESCU.
Da ce mai boscorodiți acolo?
IULIA (încet către Boruzescu).
Veți, minciuna eră prĕ boerĕscă... el nu vrĕ sĕ
ne crĕdă. (Luncean vorbesce in secret cu Grămădescu.)
GRAMADESCU (fôrte posomorit, după ce a vorbit cu Luncean.)
Ce?
IULIA (se întôrce spre Grămădescu și Luncean.)
Ce e?
GRAMADESCU.
Așă dar George a făcut testament in favôrea lui
Luncean? (Cătră Boruzescu care i face semn afirmativ. Gră-
mădescu rămâne stupefact.)
IULIA (la parte.)
Uite că crede! Ha! ha! ha!
LUNCEAN.
Când te asigură Iulia...
IULIA (la parte, rîdĕnd).
Și el crede! Ce naivitate!
GRAMADESCU.
Nu te-ai lăsat tu sĕ te înșele așă, hei?
IULIA.
De sigur că nu!
BORUZESCU.
Dar decă ar fi adevĕrat?
IULIA.
Mi-ar părĕ rĕu.
LUNCEAN.
Cu adevĕrat? Iulia adorată!
IULIA.
Ce ne mai trebue... Tata o sĕ pue sĕ deschidă
o ușă...
GRAMADESCU.
Apoi de sigur a perdut capul.
IULIA.
Și decă nu vom avĕ ușă deschisă, ne o da unchiul
o chiluiță și voiu purtă o frumôsă rochie de percală a
un franc cotul...
GRAMADESCU.
Dar de ce ușă, de ce percală a 1 leu cotul vor-
besci? Nu mi-ai spus adineôră tu ĕnșă-ți că Luncean
a moștenit...
IULIA.
Bravo, tată! Eră o glumă.
GRAMADESCU.
Ce fel... glumă? E adevĕrat.
IULIA (surprinsă).
Cum? adevĕrat?
GRAMADESCU.
Nu auzi că *da*? da?
IULIA (cu nĕcaz).
E adevĕrat Luncean?
LUNCEAN.
Iulio, e adevĕrat.
IULIA.
Unchiule, e adevĕrat?
BORUZESCU.
Da, draga mea, adevĕrat este. Câte odată și cari-
tatea și recunoștința dau rezultate prĕ *positive*.
IULIA.
Așă dar... esti bogat?
LUNCEAN.
Da.
IULIA (plângĕnd se aruncă in brațele tată-seu.)
Dômne! Eu care me bucuram atâta, că este
sărac!
BORUZESCU.
Haide nu vrĕ nime sĕ iee banii ăstia?
IULIA și LUNCEAN.
Nim

BORUZESCU (lui Luncean.)
Tu nu-i vrei?
LUNCEAN.
Nu, unchiule.
BORUZESCU (Iuliei.)
Nici tu?
IULIA.
Eu nici atâta.
BORUZESCU (la ambii trecĕnd între ei.)
Parolă de onôre?
IULIA și LUNCEAN.
Parolă de onôre!
BORUZESCU.
Apoi atunci puteți sĕ-i lasați. Bogățiile desprețute
vor fi bine întrebuințate.
IULIA.
Dar ce o sĕ se facă cu atâția bani?
GRAMADESCU.
Nu-ți mai bate capul, Meiu sĕ fie, vrăbii...
BORUZESCU.
Uite, Luncean se va însărcină d'a cheltui o parte
din ei.
IULIA (cu vioiciune.)
O da!
LUNCEAN (rece).
Bine.
BORUZESCU (Iuliei.)
Tu te vei însărcină sĕ cheltuesci altă parte.
LUNCEAN (vii).
O! da!
IULIA (rece).
Bine!
BORUZESCU.
Și a treia parte va fi... pentru copilași.
IULIA (roșindu-se).
Unchiule!
LUNCEAN.
Da!
BORUZESCU.
A patra o vom da pentru școli.
IULIA și LUNCEAN.
Da, unchiule, da!
BORUZESCU.
Feriți cei cari, avĕnd avere, o sciu întrebuință
bine și fac din ea parte patriei și naționalității!
(Cortina cade. Fine.)

V. A. Urechia.

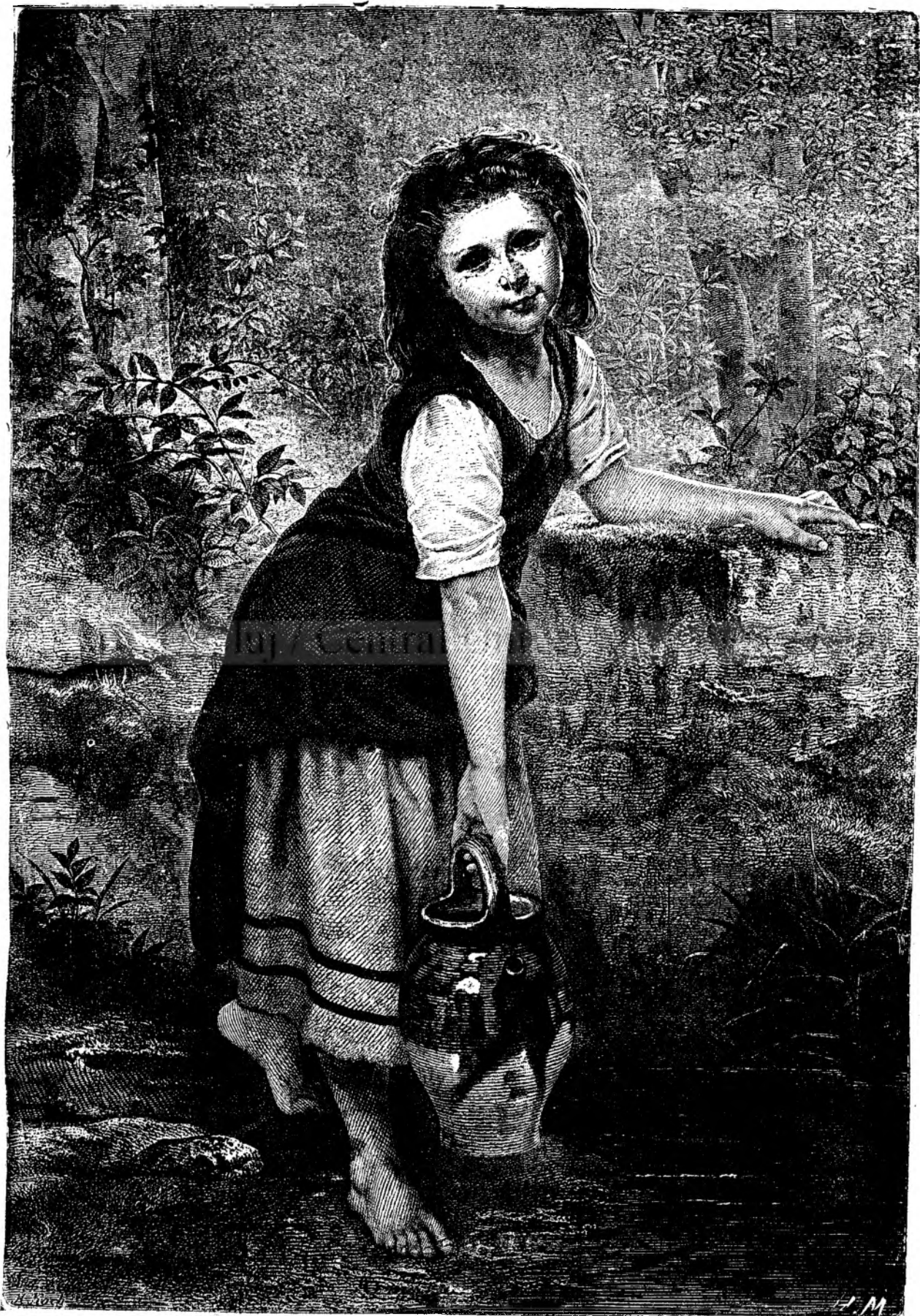
Etimologia cuvĕntului „palat“.

Sub acest titlu s'a publicat in multe foi romănesci, cumcă „L'Italie“ a descoperit originea cuvĕntului „pa-
lat“, din sbieretul oilor, numit *balatus*, dela balare, pa-
lare, pentru că înainte de fundarea Romei, pe muntele
Palatinus, nu se audia, decăt balatul oilor.

Acĕsta etimologie e greșită, și nu se pôte primi
nici chiar de o etimologie mitologică, decum de una
seriôsă și adevĕrată.

Roma in decursul timpului s'a fundat pe șapte
munți. Mai întăiu Romul ș-a ales un munte, pe acela
a început de a fundă un oraș, sĕu cetate, și acel munte
apoi s'a numit *Palatinus*. Remus, fratele seu, cu ai sei
s'au aședat pe muntele *Aventinus*, carele eră mai aproape
de riul Tiber.

Cuvintele latinesci in partea cea mai mare nu se
pot deduce decăt din limbele, cari au esistat in Italia
mai nainte de formarea limbei latine, și din cari s'a
format limba latină. Cu 7-8 sute de ani înainte de
fundarea Romei (an. 753 ant. Cristos) in Italia de sus,
dela Alpi in jos s'au scoborit popore celtice (gali, basqui,
bretoni) și au inundat spre Latium; eră in Italia de

Mãrióra.

jos, în Sicilia, străbătura popore grecesci, mestecate pe alte drumuri asemenea cu celti, și se întâlniră în Latium. Poporele celtice au dat materialul, adecă cuvintele pentru limba latină, și cele buitoare prin Sicilia, au dat formele, cari s'au folosit cu unele strămutări, pentru formarea limbei latine după formele grecesci mai cultivate. Numai aceste elemente pot esplică limba latină.

În limba gallică, ffal, și ffald însemnă: par, gard, îngrădire, împăruire, întărire. În limba bretonică pal însemnă: par, franc, pieu. Deci vedem că în dialectele și respective limbele altice, ff se schimbă în p. Din *pal*, s'a făcut la Greci: palos, la Latini: palus; la Anglii: pale. Din pal, la Francesi: empaler așa la cei vechi: paleter, a bate cu pari, a întări cu palisade, și acest cuvânt, din vechiul palis (enclos de pieu, închidere cu pari) de unde și palisade.

Aition în limba celtică: loc, locuință, palation dară, locuință întărită prin pari, gard. De aci e la Greci: palation, ără la Latini: palatium. Dar la Gali: palos, la Bretoni pales, a însemnat și casa principelui, domnitoriului; de aci reședința lui August. zidită pe muntele Palatin, s'a numit asemenea: palatium, de unde a remas la Italiani: palazzo, la Spanioli: palacio, la Francesi: palais, la Anglii: palace, la Allemani: Palast, la Unguri: palota, la Români: palata și palat.

În palation grec, vedem terminațiunea vechie: aition; ion terminațiune celtică, ce la Greci peste tot s'a susținut în numirile orașelor, și locuințelor, pentru că însemnă: loc, locuință, ără la Latini, acest tion, ion s'a strămutat în tium, inus, um astfel palatium. După această formă, din comaition s'a făcut comitium la Latini, și însemnă: loc la olaltă, loc de adunare.

Din gallicul ffal, ffald, și bretonicul pal, e la sașii vechi pahl, la Teutoni phal, la Allemani pfal, ađi la Nemți Pfahl, ce însemnă par, și la Unguri, ca diminutiv: pal-cza, ce însemnă, bătă, cu care ămbli seu cu care bați.

În anticitate, dără cu 1000 și mai mulți ani înainte de Cristos, mai multe popore în Europa, aveau datina ca să bată pari în pământ, și apoi pe aceasta să-și zidescă colibele, casele. Pote că o faceau acesta de silă pentru că erau aședate la locuri mocirloșe și apătose, seu pote — cum dovedesc unii — ca ămenii și animalele să nu străbată ușor la locuințele lor. Aceste zidiri pe par, se numesc: Pfahlbauten.

Dar cuvântul palatinus, ca și loc întărit, îngrădit, împăruit, a remas și în cuvântul Pfalz, p. e. Pfalzberg, la marginea Elsasului și Latingiei. Pfalzen în mai multe locuri, și latinesce se scriau: Palatia. Pe aci erau cândva palatele seu reședințele principilor celti, seu unde mai târđiu erau „Pfalzgrafii“ un fel de comiti supremi cu reședință întărită în teritoriul lor.

W. Obermüller (Deutsch-Keltisches Wörterbuch): Das keltische ffal, ffald, Pfalwerk ist das lateinische Palatium, woraus Pfalz und Palast, Palais wurden.

Noi în mai multe locuri ađim la Români (p. e. Reșinari) cuvântul palan, ce însemnă gard, deci acesta e foarte vechiu, și aflăm că în el, l nu s'a strămutat în r, ca și în par. La Nemți se află: Planke, la Unguri: palánk, cu înțeles de palisada. Ba și locuințe în Ungaria: Szegszárd-palánk, Drégely-palánk, precum și trei sate: Palanka, și unul în Bănat lângă Biserica-albă, și vr'o câteva prin Bulgaria și Sărbia.

Deci tóte aceste și-au rădăcina din pal, ffal, ffald, și însemnă loc împăruit, întărit prin pari, îngrăduit și palatium adecă palat, nu se derivă din balatul oilor, pentru că din acest cuvânt; balatus, avem noi ađi: sberat, cu prepunerea lui „s“, ce adese ori se întâmplă

(fără ca să strămure înțelesul) chiar și în limbele celtice.

Deci muntele palatinus, nu însemnă: sbieratinus, ci muntele întărit pentru locuințe.

Dr. At. M. Marienescu.

Țapul și șerpele.

Un țap void să trecă într'o liveadă, fu silit să dea printr'o apă ce-l despărția de acea liveadă. Și fiind că n'avea încotro, se lăsă în gărăla și începă să înóte.

Când eră pe la jumătatea gării, se pomenesce pe lângă dănsul cu un șerpe că-i ăice:

— Măi, țapule, ia-me și pe mine să me treci la uscat.

Țapul, temător, i respunse:

— Tu veđi bine că abiă pot să-mi duc pėrul de pe mine, și tu mai ceri să te iau și pe tine?

Așa o fi; dară etă că umblu să me innec, și atata prietenie nu pot găsi la tine?

Țapul îl lăsă să se urce pe dănsul și-și puse tóte puterile ca să innóte spre a eși cu bine dincolo.

Șerpele decă se veđu călare pe țap, început a se incolăci împregiurul gătului și a-l stringe ca să-l sugrume.

— Da ce faci, prietine? că uite nu mai pot respira și osă ne inecăm amândoi.

— Veđi că mie mi-e fόμε; acum ești în mână mea și aș vré să mi-o potolesc cu tine.

— Fόμε, fόμε; prieten, prieten; dară cu o mortăciune socotesci tu să te indestulezi? Așteptă nițel până să eșim la margine și acolo să-ți arăți prietenia. Acum mai slăbesce-me din dragoste ca să pot innotá.

Șerpelui i plăcú vorbele ce ađi și mai slăbind pe țap din chingi, acesta își puse tóte puterile, mai innotá ce innotá și ajunsse la uscat cu șerpe cu tot.

Pe când încă innotá, se gândia la prietenia șerpelui și început a născoci la mijloce de a-și mântui viața.

După ce eșiră la uscat, Țapul prinse a ăice:

— Șerpe, tu mi-ai cerut prietenia, eu îți-am dat-o. M'am luptat cu primejdia și am eșit la uscat cu bine. Fă-mi și tu hatirul acum și dă-te jos ca să ne măsurăm, cine este mai lung? Apoi me vei mânca în bună-voie

— Ei, haide, de, să nu ăici că nu îți-am fost prieten!

Și dându-se jos de pe grumajii țapului, așteptă să se măsoare cu dănsul.

Țapul asta și voiă. Cum îl veđu jos, se răpedi cu cornele de sfărîmă capul șerpelui și-l strivi calcându-l cu copitele lui cele tari.

După ce îl veđu pus bine, întindându-l cât eră de lung, ăise:

— Veđi așa; mie imi place prietenia, dară să fie dréptă. Ce eră incolăciturile alea împregiurul grumazului meu? Piei acum cu prietenia ta cu tot și să-ți ađ de nume când mi-oiu vedé cefa!

(Povestită de dr. Z. Petrescu.)

P. Ispirescu.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindecate. —

(Urmare.)

67) *Obela, obele* pl. Cuvântul este mai mult întrebuintat „obele“ în multorariu (plural) și însemnă: involucrem pedum, pannus ad pedos involvendo lat.; chaussure fr.; fustfetzen, fustbekleidung germ.

Dl Cihac : Dict. etym. daco-romane, éléments slaves etc. pag. 219 derivază cuvântul „obeles” din elemente slave, dela paleoslov. „obiti-obij:(n)”, „obviti”, „obvitiati” : involucere, fascis involucere, ligare; dela boem. „obal” și „obval” : enveloppe fr.; hülle, umschlag germ.; dela neoslov. „obojek”; croat. sêrb. „bojak” : involucrum pedum lat., fussbekleidung germ. Dintre aceste etimologii slave, numai „obal” și „obval” boemesc se pôte de după legile limbiciei trage în combinațiune; celelalte cuvinte de după legile morfologiei sânt neconcesse la această etimologie. Dar și „obal” boem., care are semnificațiunea numai de : hülle, umschlag germ., stă încă departe de conceptul cuvântului românesc.

Dicționarul Academiei române de Laurian și Masim București 1871 pune cuvântul „obeles” între cuvintele străine din glosariu, neproducând nici o etimologie.

Noi derivăm cuvântul „obela” din elemente romane. Anume aflăm în Couzinié : Dictionnaire romano-castraise, Castres 1850 pag. 4 cumcă „abilha” (cetesce : abilla) și „obilla” stă pentru : habiller, donner des vêtements, des habits, mettre a quelqu'un ses abits, faire un habit fr.; bekleiden, kleider, gewand geben, jemanden anziehen, ein kleid machen germ. Couzinié derivăză cuvântul „abilha” și „obilla” dela : habitus lat. Drept aceste „obela” românescă derivăză dela „habitus” lat., prin forma „habiliare”, „abilare” și „obilare” și însemnă : vestiment seu îmbrăcământ de picior.

68) *Oblu, oblete.* Cuvântul „oblu” însemnă : drept, neted, lung-plan; directus, nitidus, longus-planus lat.; direct, plan, platt, long-plain fr.; gerade, glatt, flach, lang-flach germ. Cuvântul „oblete” însemnă în graiul bănățenesc : un arbore până la 10 policari de gros, drept, lung și neted, mai vârtos de fag, pe care nu sânt crengi și noduri.

Dl Miklosich : Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum, Vindobonae 1862—65 pag. 470 derivăză cuvântul „oblu” dela paleoslov. „oblŭ” : rotundus lat., combinând și pe croat. sêrb. „obal” împreună cu pe pol. „obly” de aceeași semnificațiune.

Dl Cihac : Dict. etym. daco-romane, éléments slaves etc. pag. 221 urmând lui Miklosich derivăză și el cuvântul „oblu” din aceleași rădăcini slave, dar combinăză mai de parte și pe „ovale” fr. împreună cu pe „ovalis” lat., cari derivăză dela „ou” : ovum lat. Dar această etimologie a dlui Miklosich și Cihac se vede a nu fi corectă, de ôre-ce înțelesul logic nu este același.

Cuvântul românesc „oblu” este evident urdit din latinescul „ovalis”. În „ovalis” zace și semnificațiunea de lung și de plan, precum documentăză chiar și „figura ovalis” în geometrie; apoi în conceptul de „plan” și neted încă zace și semnificațiunea de „direct”. Cuvântul „ovalis” lat. există în toate limbele romane și în dialectele lor : ovale ital., ovale fr., oval, aovado span.; oval, ovalat catal. În Banfi : Vocabolario milanese-ital. pag. 395 stă „ovol” pentru „uovolo” ital.; în Couzinié : Dict. romano-castraise, Castres 1850 pag. 357 aflăm „obalo” pentru : ovale fr. Drept aceste din „oval” seu „ovalus” s'au format „obalu”, apoi prin lăpădarea (elidarea) lui „a” din mijloc s'au format „oblu”. „Oblete” este de după forma dialectului catal. „ovalete” în urmă cu strămutarea lui „v” în „b”, „oblete”.

69) *Scléfă, sclefure.* Cuvântul „scléfă” (scléfă) însemnă : aschie, țiepliga; assula, scida lat.; buche, fente coupeau de bois fr.; scheid, spalt, holzspann germ. Schuller : Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, Hermannstadt 1843 tom. I fasc. I p. 67—108 publicând un tractat despre principiile limbei române, în care se nisuesce a arătă mai multe elemente ger-

mâne în limba daco-română, pag. 85 derivăză cuvântul „scléfă” dela „cleave” angles „klaffen” germ.

În Cihac : Dict. etym. daco-romane, nu se află acest cuvânt, nici în registrul din capătul opului nu se află registrat.

Dicționarul Academiei române de Laurian și Masim, București 1871 spune, cumcă acest cuvânt se află numai în Dicționarul de Buda (macar că se află și în dicționarul lui Barcian și Polizu), apoi dice : că ar fi barbarism necunoscut de din cöce de Carpați, va se dice în România.

Etimologia cuvântului este de origină romană, și se derivăză dela „schiappa” și „schiappare” italianesc. care însemnă : fendre fr., spalten, kleinholz machen germ. În Monti : Vocabolario dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 246 se află „scepta” pentru : schiappare (fendere, spaccare) ital. În Azzi : Vocabolario ferraresco-ital. Ferrara 1857 pag. 261 „sciappa” și „sciappar” stă pentru : schiappa și schiappare ital. În Angeli : Vocabolario veronese-ital. Verona 1821 pag. 66 stă „s-ciapo” pentru : fesso ital. În Dizionario pavese-toscano, Pavia 1829 pag. 62 stă „s-ciapà” pentru : schiappare. fare schegge d'alcun legno ital. În Couzinié : Dictionnaire romano-castraise, Castres 1850 stă „esclapa” pentru : asela (aschie). În Beronie : Dict. bas-limousin pag. 87 stă „esclapo” : la piece, la partie d'un morceau de bois qui est brisé, rompu en long etc. În Du Cange : Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—50 aflăm „selapa” pentru : scmdula, assula lat. Deci prin dialectele franceze și prin latinitatea evului de mijloc. se justifică acel princip limbic, cumcă „schiappa” ital. trebuie să fie format din ôre-care „selapa” seu „seljapa” primitiv.

Drept aceste, este documentat, cumcă cuvântul „scléfă” (scléfă) românesc, este o veche formațiune de limba romană rustică, și cumcă este urdit din „selapa” lat., „schiappa” ital. Trecerea lui „p” în „f” este condiționată în acest cuvânt pentru mai bună sunare, era „a” din „scla” este trecut prin mediul de iotizare „selja”, formându-se estmod „scléfă”.

70) *Scorușiu, scorușid.* În graiul bănățenesc însemnă „scorușiu” numai : mespilus germanica lat.; nellier fr.; deutscher mispel oder sperberbaum germ. Unele dicționare spun, cumcă „scorușiu” ar însemnă și : sorbus aucuparia lat., dar această pôte să se rostescă numai în acele părți, unde nu este usuat cuvântul „sorb”, căci la din contra nu putem pricepe cauza și procedura pentru care să se întrebuițeze numirea de „scorușiu” și pentru „sorb”. Scorușid seu „scorușie” în plural, se numesc fruptele scorușului. Confundarea „scorușului” cu „sorbul” se află și în dicționarele limbei romane, de ôre-ce numesc pe „sorb” lat. „sperber-sperlingsbaum”, macar că ar trebui să-l numescă : eberesche, vogelbeerbaum. „Sperberbaum” însă de după definițiunile mai noi, este același arbore cu „mispelbaum”. Și dicționarele latino-germănesci răspund la „sorb” cu : spier(sper)lingsbaum, și cu : sperberbaum germ., aceea ce se vede a nu fi corect.

Dl Miklosich : Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum, Vindobonae 1862—65 pag. 517 deduce cuvântul „scorușiu” dela paleoslov. „oskorusa”, care însemnă : sorbus lat.; dlui combinăză și pe neoslov., croat., sêrb. „oskorus” și „oskorusa”, cu aceeași semnificațiune. Dl Cihac : Dict. etym. daco-romane, éléments slaves etc. pag. 333 urmând lui Miklosich, derivăză și el cuvântul „scorușiu” din aceleași elemente slave, adăugând și pe rusn. „skoruch” și „skorus”, pe boem. „skoruse” și pe slovac. „oskerusa”, cari toate au aceeași semnificațiune de „sorb” lat. Dl Cihac spune și aceea : cumcă rădăcina cuvântului ar zace în paleoslov. „gorikŭ” : amarus lat., pentru gustul cel amar al fructelor; acesta părere

este însă numai o apucătură neintemeiată, de ôre-ce fructele când sînt còpte nu sînt amare, era necòpte când sînt amare nu se mînanca. Acî avem de observat, cumcã dl Miklosich cu nedrept a registrat cuvîntul „oskorusa“ în lexiconul seu paleoslovenic, de ôre-ce acest cuvînt (dupã arêtarea dsale) vine înainte numai într'un „menaem-sêrb.“, drept codice din al XVI seculu, și dîn acesta impregiurare nu pòte fi socotit de loc de cuvînt paleoslovenic.

În Diefenbach : Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a.M. 1857 p. 210, apoi în Diefenbach : Novum glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a.M. 1867 pag. 156 aflãm „esculus“ și „escala“ pentru : mispelbaum, mispel germ. „Esculus“ sêu „aesculus“ lat., la Plinius : Historia naturalis libr. 16 însemnã un fel de „gorun“ cu ghinde bune de mîncat, și se derivãzã dela „esca“ („essi“ pentru „edi“) lat., care însemnã : mîncare sêu nutrețiu pentru ômeni și animale. Tot acesta se documentãzã și din Du Cange : Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—50 tom. I pag. 121 unde se dice : „Aesculus arbor glandifera, ab esca dicitur, quia ante usum frumenti haec arbor mortalibus victum praebebat“. Du Cange spune mai de parte cumcã „esculus“ s'ar numi grecesce *ειδος-δενδρον* și *φηγος-ζαλανοφορος*. În limba grecescã *φηγος* însemnã un arbore care produce niște fructe rotunde bune de mîncat asemenea ghindelor. Se vede apriat a fi : quercus esculus lat. Isidor : orig. lib. 17 cap. 7 spune a fi „esculus“ un fel de fag. În limba italianescã „escolo“ însemnã : ghindã micã și dulce. Drept aceste „esculus“ cu semnificațiunea de : mispilus germanica lat., mispelbaum germ., nu pòte însemnã nimic altã ce de cãt (un pom cu fructe bune de) „mîncare“, nu numai pentru ômeni, ci și pentru anumite pa-eri. De aci ne putem apoi esplicã și numirea de „sperber-baum“ germ., care va sê dicã nisi-ar-bor (esculus) lat.

Din „esculus“ lat. prin afaresã, adecã prin lãpêdarea lui „e“ dela început și a finalului „us“ latinesc, se formãzã „scul“ care prin trecerea lui „l“ în „r“ și a lui „u“ în „o“ devine „scor“, apoi prin adãugarea finalului „—ușiu“ românesc „scorușiu“. Despre finalul „—așiu“, „—ișiu“, „—oșiu“ și „—ușiu“, a fi de originã romanã, veđi cele ce am scris în acest studiu limbistic sub „ciușiu“ nr. 17. Acestã procedurã dupã regulile limbisticii române, nu numai cã este concesã, ci este chiar și necesarie de dupã semnificațiunea specialã a cuvîntului în conglãsuire cu aceea a latinitãții evului de mijloc în glosariile lui Diefenbach.

Dar cumcã cuvîntul „scorușiu“ este urđit dîn „esculus“ lat., se documentãzã : a) prin admirabila conglãsuire a cuvîntului „scorușiu“, în înțelesul de „mispilus germanicus“ mai vêrtos în graiul bãnãțenesc, cu latinitatea evului de mijloc în glosariile lui Diefenbach, b) prin acea impregiurare, cumcã arborele „esculus“ lat., necrescînd în tôte țêrile (climele) popôrele au substituat acestei nomenclaturi, alți arbori cu asemenea fructe de mîncat, de unde ne putem splicã și nesigurãtatea definițiunii cuvîntului la autori.

Cuvîntul „scorușiu“ nu pòte fi de originã slovenescã : a) pentru cã în limbele slave nu se pòte documentã rãdêcina lui ; pãrerea lui Cihac, cumcã rãdêcina ar esistã în paleoslov. „gorikũ“ : amarus lat., nu este adevêratã și de cređut, b) pentru cã semnificațiunea specialã de „mispilus germanica“, nu se aflã în idiomele slave, dar convine cu limba romãnã, mai vêrtos cu graiul bãnãțenesc, care impregiurare e decidãtore în acest obiect.

Deci este demonstrat, cumcã cuvîntul „scorușiu“ se urđesce dîn „esculus“ lat. cumcã este unul dintre cele mai vechi cuvinte de limba romanã rusticã, și cumcã

încã în vechime prin comerțul imperiului roman, și prin influința limbilor romane, a trecut în idiomele slave, acomodãndu-se graiului ênsușit gurei lor.

(Va urmã.)

Simeon Manguica.

Doine din Ardeal.

I.
Îne merge prin prundar ?
Èta badea cu peptar.
Gara lui mágãritar,
Pêrul lui mêtasã verde,
Ochii-i doue mure negre,
Rêu me tem, cã mi l'oiu perde,
Cã l'am mai perdut odatã
Și l'am cercat lumea tótã
Și Hodinul jumêtate
Și Clușul a treia parte.
Eu acolo l'am aflat,
La pòrta cu ușa 'nchisã,
Unde-s dragostile scrise ;
Dragostile me 'ntrebarã,
Mai ședê-voi cu el êrã ?
Me juram și nici prê,
C'am ședut ș-oi mai ședê.

II.
Dupã nor vine seniu,
Dupã dulcêțã pelin.
Amar mie și suspin,
Lacrãmile vale-mi vin,
Lacrãmile vale-mi vêrsã,
Sãraca inimã arsã,
Saraci ochi nevinovați,
Someș de lacrãmii vêrsat,
Voi sînteți acum de vinã,
C'am iubit fațã strãinã,
Voi sînteți fãrã dreptate.
C'am iubit un dor departe !

III.
Sãrace voine bun,
Cãt fuseși tu de nebun,
Cã inima ț-ai stricat,
Cã cu dorul te-ai luat !
M. bine sê fii perit,
Cã i cu dorul te-ai telnit !
O! vai, vai de traiul meu,
Șcie-l singur Dumneđeu ;
Diva umblu de dor beat,
Sêra când me culc în pat,
Nu pot sê me odihnesc,
Tótã nôptea me izhesc

Culese de

Ion Poruț.

Mãriôra.

— Veđi ilustrațiunea de pe pagina 433. —

Mãriôra a mers la fântãnã s'aducã apã. Veselã a plecat, cãntãnd ș-a umplut olul și astfel se rentorçe cãtrã casã, unde-o așteptã pãrinții osteniți de lucru.

Florile din cale i surid cu drag, pasêrile i cãntã drãgãlaș ; dar ea nu vede florile, nu ascultã pasêrile, ci trece înainte, s'ajungã cãt mai curênd acasã.

Ea simte o bucurie mai mare, are o plãcere nãltã : d'a putê face pãrinților sei un serviciu. I. H.

SALON.

La Sinaia.

Frumoșele sărbători dela Brașov au trecut, imprimându-ne suvenirii neșterse. Numai un dor mai aveamu: d'a merge la Sinaia. O încheiere mai nimerită a zilelor de plăceri nici că se putea întipui. Acesta escurșiune avea să fie ceea ce este la sfârșitul unei piese: tabloul feeric.

Eră duminică demineta la 6 ore, când societatea din care făceam parte se ntruni la gara Brașovului. Fîresce, că toți ne aflam sub impresiunea unei presimțiri dulci, care ne promitea desfătarea cea mai înaltă. Eu mai trecusem pe la Sinaia, mergînd la București și vinînd, nici odată însă nu me oprii acolo; tot ce cunosceam din ea, eră partea ce se vede dela gară; dar tocmai această vedere admirabilă îmi deșteptă și mai mult dorința d'a cunoșce toate frumusețile acestei locuțe de plăceri, despre care aușisem și cetisem atâte laude și cuvinte de entusiasm.

In fine trenul porni. In dreapta și in stînga ni se oteriau vederile cele mai frumoșe, dar nu ne interesam de ele. Noi ne așteptam la un ce mai frumos și desconsideram ceea ce vedeam in giurul nostru. Astfel ajunserăm la stațiunea primă, Dêrște.

De acolo terenul incepe să se ridice. Locomotivul apucă să fume mai greu. Ne urcam la dël. De ambele părți se pîrîndau panoramele cele mai ademenitoare. Dëluri cu păduri verđi, mai apoi munți pleșuvi, colo in departare Bucegiul cu fruntea sa căruntă; de altă parte văi umbröse, preserate cu sate, coline udate de riuri cristaline.

Dar etă o cotitură ne-a închis vederea de mai înainte. Nu mai zărim satele, văile au dispărut; ba și dëlurile ș-au schimbat îmbrăcamintea de stejar, brađi purure verđi ne 'nbalsamază aerul; numai Bucegiul, regele munților, a ramas fidel și par că veghiéză de noi, cari ne urcăm tot mai sus.

Calea se 'ncovăie pe vale 'n sus, incungură dëluri, trece prin tuneluri, dintre cari unul e de 942 metri lung; noi fugim dela o ferestă la alta, să vedem schimbarea tablourilor din ce in ce mai frumoșe, și etă că de odată pe vîrfurile unui dël zărim prima sentinela română, un curcan cu pușca la umer. Sîntem la granită.

Peste câteva momente sosim la Predeal. Punctul cel mai nalt al liniei ferate ce trece Carpații. Stație internațională între Ardel și România. Ni se viziteză pasapoortele, și se caută giamantanele decă nu conțin ceva de contrabandă. Umblăm dela Tandra la Manda, dela șolzăbireu la poliția română, in sfîrșit trecem și prin acest purgator și ne preumblăm pe pămîntul României libere.

Aici fîresce totul ne interessază mai mult: cer, pămînt, dëluri și văi, ómeni, limbă și port. Dar nu putem face studii, căci satul e departe de gară; deci ne mulțămim cu ceea ce vedem aici: un chaos internațional. Gara e mare și frumoșă. Ceea ce a uimit pe un prieten ungur, este, că inscripțiunile tuturor biurourilor d'afici sînt făcute de-asupra românesce și de desubt unguresce.

După paușă de jumătate de oră, trenul porni, și mai oprindu-se la doue stațiuni, dintre cari la Azuga este fabrică de sticle, cam la 9 ore, după o cotitură de dël, ni se presintă o surprindere admirabilă: eram la Sinaia.

Sus in vîrfurile Carpaților uriași, in mijlocul codrilor selbatici, la umbra stîncelor izbite de fulgere: o minune a civilizațiunii, un oraș de ville și oteluri pompoșe. Un cuib de raiu pămîntesc.

Câteva momente stăm uimiți de surprindere și numai după aceea ne dăm sēmă de cele ce vedem. Ne aflăm intr'un basen impresurat de munți. La stînga noastră se 'naltă niște dëluri cu păduri umbröse, cari își scaldă picioarele in rîul Prahova, ce spumegă la vale. Fără voință ni se 'mprospetéză in memorie șirele din cîntecul:

Prahova plîngea in vale,
Vulturii țipă pe stînci.

La dreapta pe cōsta dëlului și pe diverse coline, in grupe și singuraticice, se 'naltă surprindător niște ville admirabile, hoteluri pompoșe și locuințe mai modeste. Unele mai cochete, gătite după moda nouă, ne surid ademenitor; altele mai conservative ne infățisză gusturi antice; și erăș altele corespund numai trebuințelor vieții.

Indată la gară, pe un platou innalt, ni se impune vederii imposantul otel „Caraiman“, numit astfel după muntele cu acelaș nume ce-și ridică fruntea 'n nori la dreapta noastră.

Mai in sus zărim mănăstirea, unde tocmai se ține serviciul divin. Ne urcăm și noi acolo. In frunte falfăie tricolorul român. La pōrta mănăstirii e un post de gardă; de-asupra porții din afară e incadrat portretul regelui, din lăuntru al reginei. Regele și regina au reședința lor provisorie in mănăstire.

Intrăm in biserica mică. Acolo găsim un public ales. Regele și regina asemăne erau present. Suveranii steteau in jos de strana din dreapta, regina intr'un scaun de onore, er regele jos pe pētră; inaintea lor pe pămînt doue perine pentru ingenunchiare, una mai naltă pentru regina, cealaltă mai mică pentru regele. Regina eră in costum național, care i ședea fōrte bine, ținînd in mână mînușile. Regele in uniformă de militar.

Am mai vēđut pe regina, ba chiar am avut și onōrea d'a-i fi presintat. De atunci însă trecură mulți ani; in acest interval celți de multe ori, că Maj. Sa e suferindă, deci me așteptam s'o vēđ și de asta-dată palidă. Inșe o găsiu deplin sântōșă, cu față rumenă și cu o espresiune plină de frășețată.

Și cum stetea astfel inaintea altarului, cuprinsă de pietate sântă, innăltînd rugăciuni ferbinți pentru poporul a cărui regină este: eu, și cei din giurul meu, o priviam emoționați. Vedeam nu numai pe regina adorată, ênsăși o decōre a tronului român: dar și pe celebra scriitoare Carmen Sylva, care a căștigat acelu tron o aureolă nouă. Vedeam femeia providențială, care prin o inspirațiune divină, scie să indeplinescă atât de frumos sublîma misiune de regină și să intrunescă acesta atât de gingaș cu vocațiunea de poetă. Vedeam regina coborită între popor și poeta urcată la tron...

Lângă regina steteau doue din damele sale de onore, asemene in costum național. Apoi dnii prințipele Dimitrie Ghica, Gr. Cantacuzen, generalul Theodor, mai mulți oficieri innalți și alții.

La sfârșitul serviciului divin, întēiu regele, apoi regina sārutară santele icōne, luară natură, și eșiră. Inaintea bisericeii se opriră, conversând cu cei din giur. O copilă se apropiă de regina, sārutându-i palma; Maj. Sa se aplecă la dēusa, adresându-i vorbe afabile. După conversațiune de câteva momente suveranii se retraseră in apartamentele lor din mănăstire.

Noi pornirăm pe dël in sus să vedem castelul regesc, carele acuma se clădesce. Mergînd pe lângă un riu, in curēnd sosirăm acolo. In punct admirabil acesta. Se vede că l'a ales o poetă. P'o colină frumoșă se

nalță castelul; de-a dreapta piscurile pleșuve ale Bucegiului, la spate o frumoasă pădure de brași, în față o pagiște verde, căreia riul Peleş i șoptește mii de povești încântătoare, în stânga o priveliște dumnezească spre valea ce se ascunde între munți, ca și-o fecioră în brațele amantului său.

Aici între acești munți regina-poetă și-a căutat mângăere pentru suferințele mamei. A rătăcit de multe ori spre Peleş în sus cătră St. Ana, ascultând tainicele șopte ale valurilor pârului și-acele i-au destăinuit o lume nouă, plină de farmec, căci „decă stai mult lângă Peleş, așa de mult, ca de stătuț ce stai să uiți lumea, auzi cu totul deslucit cântările ținelor. Chiar se ivesc din când în când, câte o țină, care plutind pe o frunză mare și lată de-alungul Peleşului la vale, alunecă din tréptă în tréptă peste cascadele apei și privește cu ochi voioși la lume. Dar nu pôte să o veadă decât acela, care s'a născut pe la tocă și n'a avut nici odată vr'un cuget reu în sufletul lui“.*

Și astfel ființa care „n'a avut nici odată vr'un cuget reu“ a văduț dina, a ascultat povestile ei și ni le-a spus și noue. Astfel viniră în lume „poveștile Peleşului“, cari ne pörtă pe Vêrful-cu-dor, ne spun întâmplarea Furniceii, ne povestesc de Pétra-arsă, Jipii, Caraimanul, Peșterea Jalomiței, Omul, Valea Cerbului, Cetatea Babeii, Ceahlăul, Valea Rea. Tot munți și văi din giurul Sinaiei.

Castelul, care cöstă pân'acuma vr'o trei milioane de franci, încă nu e gata cu totul, dar se vede că are să fie un cap de-operă arhitectonică. Regina petrece deja mult într'ensul, acolo și dejună. Chiar și când îl admirăm noi, sosi Maj. Sa în trăsură ușoră, având lângă sine o damă de onöre, ér o domnișoră ședea pe capră lângă vizitiu...

Nefind permis să vizităm interiorul strălucit al castelului, plecărăm să vedem punctele mai interesante ale Sinaiei, apoi coborărăm la vale; la mănăstire ne oprirăm, căci chiar se schimbau posturile de pază. Soldații se coboriră din baracele lor de pe del, cu muzica în frunte și cântând imnul român, se făcură schimbările.

Dinaintea mănăstirii ochiul iubitor de priveliști frumoșe are desfătarea cea mai plăcută. De aici vezi cele mai multe clădiri. Punctul cel mai imponent se ofere jos la picioare, unde se resfață otelul Caraiman, înaintea acestuia se întinde o pagiște mare, în mijlocul acesteia un lac în care cade torentul unei fântăni săritore.

Mai sus, altă fântână săritore, ér în stânga zărim un chiosc, unde după miédădi cântă muzica militară, pe când lumea se înșiră la o horă, la care iau parte toți: dame, domni și popor.

Tot la stânga se află doue locale publice: casina și stabilimentul de băi, foarte elegant, curat și după cerințele cele mai noue.

În estrema stângă se vede villa prințului Dimitrie Ghica, lângă aceea un atelier fotografic, mai spre noi niște bazare, jos la picioare câteva oteluri, unde se vënd covóre și costume naționale, și în dreapta noastră o grupă mare de ville, oteluri și clădiri publice și private...

Ne coborărăm și făcurăm o preumblare lungă printre aceste zidiri frumoșe, unde furnică lume multă, venita și dela București cu trenuri de plăcere. Dintre ville mai remarcabile sânt a lui Florescu, Cantacuzen Duca etc. Este admirabil ce frumuseți a creat mâna omenescă aici, unde înainte de câțiva ani nu esistă decât mănăstirea sus. S'au cheltuit milioane și tot mai are să se cheltuiască, pentru că nu e totul sfârșit; villele sânt gata, dar cele mai multe n'au încă parcurile și

grădinele arangiate. Sinaia are să devină din an în an mai frumoșă, și de sigur va fi unul din cele mai încântătoare locuri de plăceri în Europa...

La dejun ne duserăm în otelul Caraiman, unde ptereră se află un public ales și cântă o muzică română. Abia căpëtarăm loc la o mësută. De-aici în sus spre munți se ofere o vedere din cele mai ptoresci...

După miédădi la patru ore începü să cânte în chiosc muzica militară. Lumea s'adună din tôte părțile la plimbare. Aici vëdurăm costumul național reprezentat în sute de nuanțe, căci mai tôte damele portau costum național. Cele mai multe erau din România, dar vëdurăm și câteva din Transilvania, cari formau o variațiune foarte dragălașă în concertul general.

Alta vedere interesantă ér uniforma oficerilor, care asemenea atragea mult atențiunea mai ales a celor cari o vedeau pentru prima-öră.

„Hora“ de asta-dată nu s'a jucat. Astfel am fost lipsiți d'a vedé acesta espresiune democratică a petrecerilor din Sinaia.

Muzica cântă încă în chiosc, când se dete signalul de plecare spre București. Având și eu acolo o afacere, grăbii la gară și peste dece minute părăsirăm Sinaia, dar suvenirea ei nu ni se va șterge nici odată.

Iosif Vulcan.

Literatura si arte.

Dante românesc. În Craiova a apărut un frumos volum: Dante Alighieri, „Divina comedie“, tradusă după original de dna Maria P. Chițu. Volumul acesta cupține „Infernul“, éră „Purgatorul“ se va pune sub tipar de curând. Nu scim unde se află de vëndare, căci cartea nu ni s'a trimis.

Higienă poporală. Dl dr. Adalbert Grosz, prim-medie în institutul pentru vindecare de ochi în Oradea-mare, a scos de sub tipar o broșură sub titlul: „Invătătură poporală despre aprinderea de ochi a băeșilor nou născuți, pentru folosul mōșelor“. Cărticeica s'a scris la ordinul ministeriului reg. ung. de interne, pe temeiul unei practice lungi a veteraniului autor, și tratează într'un mod ușor tema esprimată în titlu, dând instrucțiuni spre a puté luă mësurile trebuincioșe pentru vindecarea rēului. Este de dorit ca acesta scriere să se respândescă în cercurile pentru cari s'a compus.

Pomăritul Rațional. Sub acest titlu a eșit de sub tipariu la Cernăuți o scriere pentru usul poporului. Autorul ei este dl Grigoriu Halip, invătător provisor în la școala agronomică de acolo, care și-a înzestrat lucrarea cu multe ștampe și figuri. Recomandăm cu plăcere invătătorilor români această carte, care vine a le dá mână de ajutor la propunerea acestui studiu important pentru viitorul poporului nostru. Prețul unui exemplar este 80 cr.

Predice. Sub titlul: „Șese-deci și patru cîvinte sêu predice, ale celui dintre Sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostomul, de dr. Carol Iosif Hefele“ a apărut la București în tipografia cîrșilor bisericesci o culegere de predice, traduse în românesc și orânduite după duminicile și sêrbătorile anuale ale bisericiei ortodoxe, de episcopul Melchisedec din Roman. Cartea voluminösă, cuprinde 557 pagini și se recomandă prin sine ênsăș clerului român, lipsit de predice potrivite și scrise în limbă bună românescă.

Albumul național. A apărut caetul III din albumul național de monumente, vederi, costume naționale din tôte districtele României, facsimile după aquarelle în Helio-chromo-lithographie de Carol P. de Szathmári. Acesta interesantă publicațiune, menită a face cunos-

* „Poveștile Peleşului“ de Carmen Sylva, pag. 5. 6.

cute în străinătate, monumentele costumele române, este lucrată cu cea mai mare grijă.

Bucuresci-Ischia. Aflăm că albumul „Bucuresci-Ischia“, care se va vinde în ajutorul victimelor dela Ischia, s'a pus sub presă la Bucuresci și va apăre în curând într'o ediție foarte elegantă. În acest album vor fi scrieri de ale mai multor persoane distinse în literatura noastră. Se va vinde la toate librăriile din România cu prețul de un leu.

Cântărețe române. *Dra Carlotta Leria*, care a dat un concert filantropic la Pétra, va da peste puțin ultimul seu concert în Iași, după care va plecâ la Sinaia, unde a fost invitată a sta câțva timp de câtră regina; de acolo dra Leria va plecâ la Nizza, unde-i angajiată pentru toamnă și ernală. — *Dna Zoe Nicolescu-Anan* a sosit din Milano la Bucuresci; dsa va replecâ în curând pentru Italia unde este angajiată și încă în luna curenta va debutâ la Roma în opera „Faust“. — *Dșora Elena Teodorini*, al cărei succes a fost atât de strălucit ernală trecutâ la Madrid, a cântat de curând „Joconda“ la Brescia; acesta represintatiune a fost un triumf.

Cărți nouc: „*Prescurtare din istoria Românilor*“, lucrată pentru elevii școlilor primare de ambe-sece din România, de B. B. Secarean. — „*Cartea de adrese a Bucurescilor*“, a doua edițiune. — „*Gramatică greacă*, partea I etimologia, partea II sintaxa; carte de cetire greacă“, de dr. G. Zoltu. Toate la Bucuresci. — „*Teoria verbului*“, după frații Bescherelle, de N. Droc Barcian, partea II, la Giurgiu.

Diare nouc: „*Funcționarul public*“ la Bucuresci, ocupându-se de administrațiune, economie, industrie, comerț, literatură și medicină poporară. — „*Satirul*“, precum aretâ și titlul, diar umoristic, la Ploesci. — „*Școala rurală*“, diar pedagogic al corpului învățatoresc primar ~~total~~ din județele Doljiu și Romanâți; va eși de doue ori pe lună. — „*Adevêrul*“ la Dorohoi, unde a încetat: „*Curierul de Dorohoi*“.

Ce nou?

Sciri personale. *Di Bacalognu*, profesor la universitatea din Bucuresci și membru Academiei Române, represintâ România la esposițiunea de electricitate din Viena. — *Di Tîlu Maiorescu* s'a rentors la Bucuresci din călătoria sa în străinătate și în curând va trimite un articol pentru foia noastră.

Hymen. *Di Liriu Bohlea*, ales ca preot în Șiria, comitatul Arad, ș-a logodit de soție pe dșora Maria Codrean din Șiclau, comitatul Arad. — *Di Romul Ancașu*, învățator în Ramna, comitatul Caraș-Severin, la 2 septembrie ș-a logodit de soție pe dșora Versavia Mustetâ, fiica învățatorului Savu Mustetâ din Remetea-Pogonici.

Adunarea dela Beiuș. Societatea pentru înființarea unei școle române de fetițe în Oradea-mare în acest an își va ține adunarea generală în Beiuș la 16 septembrie st. n. Drept acea comitetul arangiator din Beiuș a stabilit următorul program: În 15 septembrie la 5 ore p. m. primirea comitetului la comuna Pocola. Sêra la 7 ore represintatiune teatrală de diletanți în otelul opidan. În 16 septembrie după serviciul divin adunarea generală în sala castelului episcopesc din loc. După ședință la 2 ore prând comun (banchet) în cofetaria Stef. Virág. Sêra la 8 ore bal în sala otelului opidan. În 17 sept. excursiune la Stâna-de-vale seu la peștera de Meziad. Participanții sânt rugați pentru încuarterare a se adresâ la dl I. Butean prof. gimn. *Comitetul arangiatoriu.*

Concert și bal în Timișoara. Societatea română de teatru dia la Sinaia de ... în toamna acêta sê arangeze un concert ... în folosul fondului

seu. În pausă se va jucâ și „Călușerul“ așa precum se jôcă în părțile Abrudului. Pregătirile pentru acesta petrecere românescă au și început și se sperâ rezultatul cel mai bun.

Despărțemintele Asociațiunii transilvane. Despărțemintul *Alba-Iulia* va ține adunarea sa generală în comuna Santimbru la 28 octombrie st. n. Directorul despărțemintului este dl Ioan Pipos.

Aniversarea luării Griviței s'a serbat marți în România. La Sinaia, unde se află regele și regina, s'a celebrat un serviciu divin, ca aducere aminte pentru cei căduți la Plevna. Au asistat regele și regina și generalii. În aceeaș di se dele un banchet garnisonei dela Sinaia, la care luâră parte și regele cu regina.

Monument la Plevna. Marți s'au implinit șese ani de când armata română a luat Plevna. Pentru amintirea acestui botez de sânge statul român a luat otărîrea sê ridice în locul unde a căduț atâta româ-nime, un monument comemorativ. Monumentul acesta s'a inaugurat marți. La inaugurare armata fu represintată prin o delegațiune compusâ din dl gen. Ipătescu, colonel Candiano-Popescu și alții.

Intrunirea studenților români în anul acesta se va ține la Turnu-Severin în zilele de 5/17—7/19 septembrie. „*Familia*“ având un corespondent și la acea adunare, sperâm că în curând vom putê raportâ despre momentele de frunte ale ei.

Frumosele din Galați-Brâila. Dl Lionel Bondy, editorul „Albumului național“, se află în Galați. „*Posta*“ dice, că dsa a decis prin subscripțiuni „Perles de Galatz-Braila“, album artistic conținând o colecțiune a celor mai frumoșe dômne și domnișore din aceste doue orașe. Dl Bondy își va da toată osteneala ca acest album sê fie mult superior „Albumului național“, prima serie apărută cu frumusețile Bucurescilor.

Turghenieff a murit! După incheierea numerului trecut ni-a sosit scirea, că marele scriitor rusesc Ivan Turghenieff a murit la Paris în 3 I. e. în etate de 65 ani. El a petrecut mai mult în străinătate, căci tirânia țarilor nu l'a suferit în patrie. Dar din depăr-tare, ca și sôrele de sus, a respândit asupra patriei lui iumnele dătătoare de viêtă. El a fost unul din cei mai mari scriitori ai seculului, carele cu romanurile și novelele sale a deșteptat o mulțime de imitatori. Scrierile sale au apărut rusesc și franțozesc, ș-apoi s'au tradus în toate limbile mai culte; câteva au apărut și românesc.

Vaporul Teodorescu. „*L'Intransigeant*“ scrie: „Sê construiesc în acest moment în atelierele domnilor Escher, Wys și Comp., pe riul Limmet, un vapor torpid de un gen cu totul nou. Vaporul e construit în întregul seu din fer și va putê manevrâ sub apă la ori ce adâneime. De el va fi alipit un rezervator de aer îndestulitoriu pentru a permite echipagiului sê stea scufundat în apă doue-spre-dece ore și va fi luminat cu electricitate. Inventatoriul e un inginer român, dl Trăian Teodorescu din Galați; fondurile necesare pentru construcțiune i-au fost votate de Camerele române. Vaporul când va fi isprăvit, va fi supus unei serii de experiență pe lacul Zürich.“

O cartă de visită. Intre ôspeții cari luâră parte la adunarea din Brașov a Asociațiunii transilvane a fost și un profesor germân din Roma, dl cav. Uli Schanz, despre care se dicea, că a vinit sê studieze pe Români. Nu scim decâ dsa a isbutit a cunoșce pe Români, dar constatâm, că Români l'au cunoscut numai decât. Dsa a împărțit futurora, cu cari a convorbit cartă sa de visită, care pe ambele pagine e plină de titlurile sale. Etâ cuprinsul ei: „*Cavaliere Uli Schanz*, e. Prof. der deutschen Sprache u. Literatur an der K. Universität in Rom, Herausgeber und Redacteur der

„Karlsbader Leuchtkugeln“, Dec. mit der grossen goldenen Medaille „Virtuti et ingenio“ am Bande des königl. sächsisch. Albrechtsordens, der Victor-Emanuel-Medaille, der Dante-Medaille, dem goldenen Kreuze für Kunst und Wissenschaft, der Medaille der Stiftung des Barons Agnières, dem St. Ludwigs-Preise u. s. w. Ehren-Cavalier Ihrer Hoheit Marie von Lusignan, königl. Prinzessin von Cyprien, Jerusalem und Armenien, Offizier des Ordens der italienischen Krone, Ehren-Offizier der Fratellanza militare in Santa Croce sull' Arno, Comthur des Melusinen-Ordens. Gross-Comthur des italien. Weissen Kreuzes, Gross-Kreuz des Erlöser-Ordens von Jerusalem, Ehren-Mitglied der nationalen belgischen Gesellschaft vom Rothen Kreuz, der Academie der Wissenschaften in Neapel, der Quiriten in Rom, der Dante-Gesellschaft in Bassano, der K. Academie „La Stella d'Italia“ in Chieti, des Circolo Frentano und des Enciclopedico in Larino, des Circolo Promotore G. B. Vico und der Propaganda di Scienza Popolare „Luce e Verità“ in Neapel, des Areopags der Decorirten aller Nationen in Neapel, der K. Gesellschaft Wohlverdienter Italiener in Palermo, des Wissenschaftlichen Instituts der Commandeure des Südens, der Academie Mont-Réal und der Spanisch-Portugiesischen Academie in Toulouse, der ritterlichen Rettungsgesellschaft der See-Alpen in Nizza, der K. Spanischen Hospitaliterritter in Madrid u. s. w. Ehrenpräsident des Instituto Umberto I in Livorno, der italien. Frauen-Academie und des Dante-Instituts in Neapel, der gelehrten Gesellschaft Alessandro Manzoni in Monteleone, der Juristenschule in Rom, Laureat der Europäischen wissenschaftlichen Gesellschaft in Paris“. Va să dică dl Uli Schantz e un savant — serios!

Patru-deci mii ruble pentru un Coran. Principele moștenitor al Bockarei, Said-Abdul-Agat-Khan, vizită acum câteva zile, însoțit d'o numerosă suită, biblioteca imperială publică din Petersburg. Când i se arătă aci principelui Coranul, care fu luat de Ruși la ocuparea Samarcandei și dus la Petersburg, el cădă împreună cu toată suita la pământ și făcă o rugăciune înaintea Cărții sfinte, care este udată de sângele fiilor lui Ali, ginerele lui Mahomed. Principele oferi apoi 40,000 ruble pentru acest Coran, dar țarul i promise să-i dăruiască cartea sfântă.

In contra căldurei. „Figaro“ publică următoarele in contra căldurei: „Vrei să ai recore in apartamentul dtale? Pune la toate ferestrele transparente mobile de pânză grosă de impachetat, pe cari le vei muiă in apă de mai multe ori pe zi; pune-le apoi la locul lor fără să le storci. Aerul, trecând prin această umezită, va deveni rece și vei avé recore in casă“.

Mulțămită publică. (Incheiere.) 62) Suceva: Dl Nicolae Galiu, paroc 2 abon., dl dr. A. Dașchievici, profesor 6 abon., dl George de Pruncul 2 abon., dl Const. Schinteuță 2 abon., dl T. V. Stefanelli 6 abon., dl Stefan Ștefurea 2 abon., dl Vasile Voiteu 2 abon. 63) Timișoara: Dl P. Opreș 6 abon., dl Paul Rotariu, advoc. 2 abon. 64) Turnu-Severin: Dna A. Arsentie, directoară la școala de fete 3 abon., dl Iosif Bădescu locot. 2 abon., dl Const. Tapirdea 7 abon. 65) Valenii de Munte (România): Dl Alecu Stănescu 5 abon. 66) Vicov-de-sus (Bucovina): Dl Dimitrie Onciul 5 abon. 67) Viena: Dl Ilie B. Gerghel, stud. fil. 27 abon., dl Sava Popovici, protopop 2 abon., dl Dumitru Puhaci, stud. med. 13 abon. 68) Vilancea (Bucovina): Dna baronésă Eufrosina Hurmuzachi 16 abon. 69) Zernesci: Dl Trăian Mețian, paroc 4 abon. Cu ocaziunea această

ne ținem de datorință a exprima mulțămitele noastre următoarelor p. t. dămne și domni, cari au inseris pe listele de abonament oferte benevole in favorul Societății noastre: 1) Bistrița: Dna Maria Bejan 1 fl., dșora Nina Cimbulea 1 fl., dna Maria Franc 1 fl., dna Ida Pavel 1 fl. 2) Săliște: dl Ilie Banciu 1 fl., dl Ioan Comșa jun. 1 fl. In sfârșit sântem datori a da espreziune mulțămitei noastre și pe această cale comisiunii, care a fost însărcinată cu conducerea lucrărilor almanachului și cu deosebire presidentului acestei comisii, dlui drd Const. Popas pentru activitatea ce-a desvoltat-o in această întreprindere. Mulțămind încă odată tuturor acelorora, cari ne-au spriginit in edarea „Almanachului“, rugăm pe onor. public, să nu ne lipsescă nici in viitor de atenția sa binevoitoare, căci spriginul seu ne îndemnă, să progresăm pe calea, ce-am apucat.* Viena 11 iulie 1883. Pentru comitet: *I. T. Mera* president. *Silvestru Moldovan* secretar.

* Exemplare din „Almanach“ se mai allă de vëndut la Societatea „Rom. Jună“ Viena, VIII Lange Gasse 4 cu prețul de 2 fl. 15 cr. v. a. său 5 lei 70 de bani.

Ghicitură de puncte magice

de *Veturia Lazar Purcărefan.*

	1	1
2	.	2
3	.	3
4	.	4
5	.	5
6	.	6

1—1. Litera inițială a numelui unui renumit poet român.

2—2. Oraș pe piscul muntelui „Everest“.

3—3. Un fluviu in Spania.

4—4. Un vulcan in Italia.

5—5. Bentură.

6—6. **Conumele** poetului amintit cu asta literă incepe.

Terminul de deslegare e 27 septembrie. Ca totdeauna și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

*

Deslegarea ghiciturii de șac din nr. 23:

D'un gróznic foc de s'ar ininge
Pământ și cer și stele:
Eu aș fi in stare a le stinge
Cu lacrimile mele.

I. N. Iancovescu.

Deslegare bună ni-au sosit dela dămnele și domnișorele: Elena de Orbonaș, Virginia German, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borca, Mariți Lupan, Cornelia Raduțiu, Maria B. Cornea, Ana Manovici n. Todea, Nina Muntean, Amalia Crișan și dela dl Petru Vale.

Premiul fu dobândit prin dna Nina Muntean.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminecă	4	16	Mart. Vavila.	5 41	6 6
Luni	5	17	Prof. Zacharia.	5 42	6 5
Marti	6	18	Arch. Mihail.	5 44	6 2
Mercuri	7	19	Mart. Sozot.	5 45	6 1
Joi	8	20	(†) <i>Nasc. Maicii Dlui.</i>	5 46	5 58
Vineri	9	21	† Sf. Ioachim.	5 47	5 57
Sâmbetă	10	22	S. Minod. Mitrodora.	5 50	5 56

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală.